

Scientific journal
«ECONOMICS AND FINANCE»

Publishing house «BREEZE»,
Montreal, Canada

PROBLEMS OF SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT OF BUSINESS

Collection of scientific articles

Volume 2

List of journals indexed

Submitted for review in

Conference Proceedings Citation Index -
Social Sciences & Humanities (CPCI-SSH)

Publishing house «BREEZE»,
Montreal, Canada,
2014

Publishing house «BREEZE»

**PROBLEMS OF SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT
OF BUSINESS**

Reviewers:

Dimitar Kanev,

Doctor of Economic Sciences, Professor of Economics (Varna, Bulgaria)

Ivan Brezina,

prof. Ing., CSc.

Faculty of Economic Informatics,

Department of Operations Research and Econometrics

The University of Economics in Bratislava

*Science editor: Ph.D. in Economics, Associate Professor, Professor of RANH
Drobyazko S.I.*

Problems of social and economic development of business: Collection of scientific articles. Vol. 2 - Publishing house «BREEZE», Montreal, Canada, 2014.- 406 p.

ISBN 978-1-926711-20-1

Collection of scientific articles published on the results of the International scientific and practical conference "Problems of social and economic development of business" is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Russia, Ukraine and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern economy and state structure. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern economic science development.

ISBN 978-1-926711-20-1

© 2014 Copyright by Publishing house «BREEZE»

© 2014 Authors of the articles

© 2014 All rights reserved

Sas B.B.,Varha M.V. BUSINESS ANGELS AS ALTERNATIVE FORMS OF FINANCING: FUTURE DEVELOPMENT IN UKRAINE.....	85
Stashkevich N.M. THE DEVELOPMENT OF PRIVATE PENSION FUNDS IN THE PENSION SYSTEM OF UKRAINE	92
Tabachok Yu.S. DIRECTIONS FOR IMPROVING RISK MANAGEMENT IN PROVIDING GOVERNMENT GUARANTEES	97
Fadyeyeva I.G. PRICE ESTIMATES VOLATILITY BRENT CRUDE OIL FOR AUCTION NEW YORK STOCK EXCHANGE	101
Fysun I., Smichko I. MECHANISM OF PROVIDING OF FINANCIAL FIRMNTSS OF INSURANCE COMPANIES FROM LIFE- INSURANCE.....	107
Khomutenko V., Khomutenko A. POST-CLEARANCE AUDIT IN UKRAINE: PROBLEMATIC ISSUES.....	111
Khorvatova O.O. LIFE INSURANCE INSTITUTE AS AN OPPORTUNITY TO ADDRESS SOME OF THE PROBLEMS OF MODERN PENSION SYSTEM...	115
5. ACCOUNTING, ANALYSIS AND AUDIT	121
Bartošová V., Hrašková D. TO KEY PROBLEMS AND METHODOLOGY OF LABOUR ANALYSIS IN SLOVAK ENTERPRISES	121
Akimova N.S., Novitskaya N.V. DISCOUNTS AND ACCOUNTING METHOD OF CALCULATION.....	127
Anishchenko H.U. THE PROBLEMS OF COST ACCOUNTING IN HORTICULTURE AND POSSIBLE SOLUTIONS.....	132
Baranova A.O., Kashperska A.I. INTERNAL CONTROL – THE ELEMENT OF BUSINESS MANAGEMENT SYSTEM.....	136
Volska V.V. ACCOUNTING AND CONTROL IN MODERN CONTEXT OF MANAGEMENT AT AGRICULTURAL ENTERPRISES OF UKRAINE.....	140
Gerasymova N.S., Naumova T.A., Nesterenko I.V. IMPROVEMENT OF ACCOUNTING ACTIVITIES OF THE HOTEL ENTERPRISES.....	143
Gudzenko N.M. ACCOUNTING OF ACTIVITIES: NEW APPROACHES	148
Dolyuk A.V. METHODS AND TYPES OF STIMULATION OF WORK.....	153
Zozulyak M.M. CURRENT INDUSTRIAL RELATIONS MANAGEMENT: ORGANIZATION AND METHODOLOGY	157
Kolumbet E.P. CURRENT TANGIBLE ASSETS AS AN OBJECT OF INTEGRATED ACCOUNTING, MANAGEMENT ANALYSIS AND CONTROL	161
Kornienko I.G. PRINCIPLES OF FORMING OF SYSTEM OF ECONOMIC ANALYSIS ARE IN MANAGEMENT ENTERPRISE	167
Kotova S.S. ORGANIZATION AND METHOD OF COST ACCOUNTING BUDGETARY INSTITUTIONS	170
Kratko I.R. THE ESSENCE OF EXPENSES AND THEIR CLASSIFICATION	174
Kulyk V.A. THE EMERGENCE AND DEVELOPMENT OF DUALITY THEORY IN ACCOUNTING	179
Liba N.S. BUDGETING AS THE ELEMENT OF EFFECTIVENESS INCREASING IN THE SPHERE OF RESTAURANT MANAGING	182

более приспособленным к современным условиям функционирования хозяйствующих субъектов.

Литература:

1. Даньків І.Я. От зарождения учетной культуры к экспансии двойной бухгалтерии / И.Я. Даньків, М.Я. Остапчук, Н.И. Ценклер // Вестник ЖДТУ. - 2012- № 3 (61). - С. 38-42.
2. Цыганков К.Ю. Происхождение двойной бухгалтерии / К.Ю. Цыганков // Бухгалтерский учет. - 2002. - № 16. - С. 53 - 62.
3. Поленова С.Н. Природа регулирования бухгалтерского учета в Китае / С.Н. Поленова; К.Ю. Татаров; рец. К. Ю. Татарова // Аудит и финансовый анализ. - 2009. - № 6. - С. 82-92.
4. Сопко В.В. Бухгалтерский учет: общая теория бухгалтерского учета / В.В. Сопко, Вал.В. Сопко, А.В. Сопко. - Учебное пособие. - 2001. - 353 с.
5. Новиков И.В. Русская форма счетоводства по Ф.В. Езерскому / И.В. Новиков // Проблемы и перспективы экономики и управления: материалы междунар. науч. конф. (г. Санкт-Петербург, апрель 2012 г.). — СПб.: Реноме, 2012. — С. 8-11.
6. Легенчук С.Ф. Моделирование отображения объектов внешней среды в системе счетов бухгалтерского учета / С.Ф. Легенчук, К.П. Боримская // Проблемы теории и методологии бухгалтерского учета, контроля и анализа. Международный сборник научных трудов. - 2008. - Выпуск 2 (11). - С. 215.
7. Чилони А. Развитие матричной системы учета в Азии в XIX-XX веках. Японско-европейский подход. / А. Чилони, К. Ейичиро, М.И. Куттер, С. Сугахара // Независимый аудитор. - 2013. - № 6. - С. 32-39.

Liba N.S.

Ph.D.in Economics, Associate Professor,
Mukachevo State University, Mukachevo, Ukraine

BUDGETING AS THE ELEMENT OF EFFECTIVENESS INCREASING IN THE SPHERE OF RESTAURANT MANAGING

Ліба Н.С.

к.е.н., доцент,
Мукачівський державний університет, м. Мукачево, Україна

БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ РЕСТОРАНУ

Досліджено теоретичні засади формування бюджетів на підприємствах та особливості бюджетування в сучасних умовах. Встановлено необхідність бюджетування діяльності ресторану. Розглянуто особливості складання операційних бюджетів в ресторанах.

Ключові слова: бюджетування, бюджет, бюджетний процес.

The theoretical basis of budget formation at enterprises and the peculiarities of budgeting in today's conditions have been investigated. The necessity of restaurant activity budgeting has been defined. The peculiarities of operational budgets creation at restaurants have been reviewed.

Key words: budgeting, budget, budgeting process.

Управління підприємством ресторанного господарства вимагає повної, неупередженої та об'єктивної інформації про здійснювані господарські операції, їх характер і обсяг, про наявність матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, ефективність їх використання, про фінансові результати господарської діяльності підприємства тощо. Основним джерелом такої інформації є дані саме бухгалтерського обліку, які систематизуються у звітності підприємства, яка має велике значення, оскільки використовується не тільки для прийняття управлінських рішень щодо діяльності окремого підприємства, а й для узагальнення результатів у масштабі галузей економіки та народного господарства в цілому.

Сьогодні конкуренція на ринку настільки сильна, що для успішної роботи підприємствам доводиться випереджати своїх конкурентів не тільки за рівнем технологій і показниками основної операційної діяльності, але за якістю систем управління. Забезпечити

керівників підприємства своєчасною інформацією можливо у разі застосування технології бюджетного управління.

Отже, бюджетування як один із методів внутрішнього планування є важливим елементом управління виробничо-фінансовою діяльністю підприємства [3, 300с.].

Як свідчать проведені дослідження, в економічній літературі висвітлюються різні аспекти процесу бюджетування. Вагомий внесок у розробку теоретичних і практичних засад бюджетування зробили такі науковці: Дж.Робінзон, Дж.К. Гелберайт, Р.Коуз, А.Файоль, Т.Скону, М.Маскон, Д.Хан та ін. Представниками українських вчених є М.Г. Чумаченько, М.Д. Білик, Ф.Ф. Бутинець, М.С. Пушкар, С.Ф. Голов, О.Є. Кузьмін та ін.

Аналіз економічної літератури показав, що поза увагою дослідників залишаються питання методики бюджетування на підприємствах ресторанного бізнесу.

Бюджетування – це управлінська технологія, яка використовується для підвищення відповідальності керівників різного рівня управління за фінансові результати, які досягнуті очолюваними ними структурними підрозділами.

Технологія бюджетування втілюється на практиці в бюджетному процесі. Бюджетний процес – це періодичне, систематичне укладання, затвердження та аналіз виконання бюджетів. Функціями бюджетування є: планування, контроль та мотивація. Під реалізацією цих функцій бюджетування виконують такі завдання:

- у сфері виробництва: оптимізація витрат і зниження собівартості; мотивація керівників структурних підрозділів;
- у сфері фінансового управління: підвищення ефективності використання ресурсів; управління ліквідністю, фінансовою стійкістю; аналіз, прогнозування та управління майбутнім фінансовим станом підприємства.

Отже, розробка бюджетів та контроль за їх виконанням дозволяють:

- здійснювати періодичне планування;
- виявити потреби в ресурсах;
- оптимізувати грошові потоки;
- розподілити відповідальність за виконання бюджетів;
- оцінити результативність роботи за окремими напрямками діяльності;
- забезпечити мотивацію персоналу шляхом стимулювання залежно від рівня виконання бюджетів.

Сучасна практика бюджетування в підприємствах ресторанного господарства свідчить про певні недоліки, а саме:

- процедури виконання бюджету, дії і процеси, що спрямовані на досягнення затверджених у бюджеті показників протягом бюджетного періоду. Проблемним є також відсутність взаємозв'язку бюджетування з системою управлінського обліку. При формуванні певних статей бюджету не враховується спроможність існуючої системи управлінського обліку представити необхідні для проведення план-факт аналізу дані.

- неправильне виділення центрів фінансової відповідальності, відсутність системи мотивації, пов'язаної з бюджетними показниками, неузгоджена автоматизація системи складання бюджетів, кадрові та психологічні проблеми впровадження системи бюджетування.

- невиконання затверджених планів. Це недолік організації управління компанії в цілому, пов'язаний з відсутністю системного підходу. Увага до кожної деталі важлива на всіх етапах бюджетування – від постановки цілей до контролю за виконанням затверджених планів. Хоча виконання плану не завжди відбувається не завжди з вини працівників. Це можуть бути причини, на які підприємство не може впливати, наприклад, фінансова криза [2, 277с.].

Щоб бюджет виконувався, потрібно мотивувати співробітників на досягнення запланованих показників. Зацікавленість і безпосередня участь вищого керівництва підприємства у впровадженні системи бюджетування обов'язкові.

В практичній діяльності підприємств ресторанного господарства можливості бюджетування використовуються не в повній мірі, це призводить до погіршення інформаційного забезпечення управління операційною діяльністю.

Широке впровадження системи бюджетування в ресторанному господарстві стримується недостатньою розробленістю методичних і практичних підходів до складання бюджетів та контролю за їх виконанням.

Незалежно від галузевих особливостей, розробка операційних бюджетів розпочинається зі складання бюджету продажів. Процес бюджетування має розпочинатись зі складання бюджету продажу.

Бюджет продажу являє собою операційний бюджет, що містить інформацію про запланований обсяг продажу, ціну й очікуваний дохід від реалізації кожного виду продукції (товару, послуги) закладом ресторанного господарства.

Враховуючи специфіку закладів ресторанного господарства, які здійснюють не лише виробничу та торговельну діяльність, але й надають послуги з організації дозвілля та кейтерингового обслуговування, бюджет продажу повинен мати такі складові:

- бюджет продажу продукції власного виробництва;
- бюджет продажу товарів;
- бюджет продажу послуг з організації дозвілля;
- бюджет продажу послуг з кейтерингового обслуговування.

Розробляти бюджети продажу необхідно з дотриманням таких вимог:

– при прогнозуванні обсягів продажу слід враховувати різні мікро- та макроекономічні чинники, що впливають на розмір доходу (фінансовий стан підприємства, економічне становище в державі, фактор сезонності та інше);

– бюджети повинні містити інформацію про обсяги продажу продукції та товарів у вартісних та натуральних показниках;

– одночасно з бюджетом продажу необхідно розробляти графік грошових надходжень.

В економічній літературі з управлінського обліку при висвітленні методики бюджетування до самостійного бюджету відносять бюджет виробництва [1, 4].

Бюджет виробництва визначає заплановані номенклатуру та обсяг виробництва продукції в бюджетному періоді з урахуванням запланованих запасів готової продукції. Але специфіка закладів ресторанного господарства обумовлює відсутність залишків готової продукції, тому показники виробничої програми доцільно включати до бюджету продажу.

Важливе місце в системі операційних бюджетів на підприємствах ресторанного господарства посідає бюджет використання сировини, адже матеріальні витрати займають основну частину в собівартості готової продукції. Цей бюджет розробляють, враховуючи обсяг виробництва страв та норми закладки сировини.

Потребу в сировині можна визначити двома методами. За першим методом використовують показники виробничої програми та індивідуальні норми витрачання сировини на одиницю продукції (на одне блюдо або на один виріб).

Якщо заклад ресторанного господарства має широкий асортимент продукції і значні обсяги виробничої програми, то рекомендується застосовувати середньогрупові норми витрачання сировини, які розраховуються на підставі індивідуальних норм і структури продукції власного виробництва, передбаченої на бюджетний період.

Отже, бюджет використання сировини містить такі показники:

- виробничі потреби в сировині у розрізі асортименту в натуральних показниках;
- середньозважена ціна;
- прямі матеріальні витрати на виробництво продукції.

Сьогодні бюджетування посідає важливе місце в системі управлінського обліку. При впровадженні його на підприємствах ресторанного бізнесу необхідно забезпечити комплексність та регулярність розроблення бюджетів, зокрема операційних бюджетів.

Подальших досліджень потребують питання узгодженості бюджетних показників зі стратегією розвитку підприємства.

На підставі бюджету використання сировини та з урахуванням її залишків розробляється бюджет придбання сировини.

Бюджет придбання сировини рекомендується формувати за кожним найменуванням за такою структурою:

- виробничі потреби;
- необхідні запаси на кінець періоду;
- загальні потреби;
- запаси на початок періоду;
- обсяг закупівлі сировини в натуральних показниках;
- собівартість придбання одиниці запасів;
- витрати на придбання сировини.

Потреба в покупних товарах регламентується бюджетом придбання товарів.

Одночасно з бюджетами придбання сировини і товарів необхідно скласти графік виплат грошових коштів для розрахунків з постачальниками.

Бюджет загальновиробничих витрат відображає накладні витрати, пов'язані з виробництвом продукції чи наданням послуг закладом ресторанного господарства у бюджетному періоді.

Підставою для розроблення цього бюджету є виробнича програма ресторану, укладені ним договори оренди, технологічного обслуговування, розрахунки амортизації, штатний розпис та положення про оплату праці тощо.

Бюджет собівартості реалізованої продукції відповідно до діючих методик бюджетування складається на підставі бюджетів запасів готової продукції та собівартості виготовленої продукції.

Своєю чергою, собівартість виготовленої продукції визначають на підставі бюджетів прямих матеріальних витрат на виробництво продукції, прямих витрат на оплату праці та загальновиробничих витрат з урахуванням запланованих залишків незавершеного виробництва.

Специфіка закладів ресторанного господарства обумовлює певні особливості формування бюджету собівартості реалізованої продукції власного виробництва:

- в ресторанах не прогнозуються залишки незавершеного виробництва та готової продукції;

- загальновиробничі витрати необхідно розраховувати, на наш погляд, за центром відповідальності без розподілу їх за окремими стравами.

Отже, в бюджеті собівартості реалізованої продукції власного виробництва виділяються витрати на сировину та загальновиробничі витрати.

У бюджеті собівартості реалізованих товарів наводяться такі показники:

- залишок товарів на початок бюджетного періоду;
- собівартість придбаних товарів;
- залишок товарів на кінець бюджетного періоду;
- собівартість реалізованих товарів.

У бюджеті собівартості реалізованих послуг з організації дозвілля розшифровуються загальновиробничі витрати, пов'язані з цим напрямом діяльності ресторану.

Бюджет адміністративних витрат містить данні щодо витрат, пов'язаних з управлінням підприємством. Варто зазначити, що більшість адміністративних витрат залишаються незмінними (або майже незмінними) при зміні обсягів діяльності ресторану, що значно полегшує складання бюджету адміністративних витрат.

Постійні та змінні витрати, пов'язані з продажем продукції власного виробництва, покупних товарів та послуг, представлені в бюджеті витрат на збут. При цьому розмір змінних витрат на збут визначається, враховуючи обсяг продажу та ставки змінних витрат на збут.

Завершальним в системі операційних бюджетів є бюджетний звіт про прибуток від операційної діяльності. Він складається на підставі бюджетів продажу, собівартості реалізованої продукції, товарів та послуг, адміністративних витрат та витрат на збут.

Отже, бюджетний звіт про прибуток містить прогнозне значення фінансового результату від операційної діяльності ресторану за бюджетний період [2, 277с.].

Система бюджетування стає дієвим механізмом управління при забезпеченні належного контролю за виконанням бюджетів.

Бюджетний контроль здійснюють за допомогою управлінської звітності, в якій наводяться відхилення між бюджетними й фактичними показниками та розкриваються причини цих відхилень.

Отже, управлінська звітність забезпечує менеджерів необхідною обліково-аналітичною інформацією для прийняття обґрунтованих рішень щодо управління операційною діяльністю ресторану.

Розроблення системи бюджетів на підприємстві дає змогу врахувати всі елементи прогнозів, сконцентрувавши їх в бюджеті про доходи та витрати. Здійснення поточної і подальшої аналітичної роботи дає змогу робити необхідні коректування і доповнення з метою вдосконалення процесів бюджетування на підприємстві.

Запровадження процесу бюджетування на підприємствах дасть змогу:

– поліпшити фінансові результати на основі управління прибутком і витратами, раціонально розподіляти і використовувати ресурси, оптимізувати витрати по підприємству і впровадити оперативний контроль за постійними і змінними витратами;

– поліпшити платоспроможність підприємства на основі ефективного управління грошовими потоками;

– підвищити якість та оперативність прийняття управлінських рішень;

– узгоджувати, координувати дії окремих підрозділів і відділів підприємств, а також напрямків діяльності для досягнення поставлених глобальних завдань.

Впровадження бюджетування на вітчизняних підприємствах обумовлюється тим, що аналіз виконання його дає управлінському підрозділу інформацію для обґрунтування та прогнозування недоліків того чи іншого рішення, оцінки результатів, порівняно з цілями, встановленими фінансовими планами минулих періодів.

Література:

1. Дзьоба В.Б. Система бюджетів як спосіб підвищення ефективності управління підприємством / В.Б. Дзьоба // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. – 2008. – Вип. 18.9. – С. 192–199.
2. Коноваліхіна Т.О. Бюджетування в системі управлінського обліку операційної діяльності ресторану / Т.О. Коноваліхіна // Вісн. Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2009. – № 647. – С. 376–381.
3. Коркуна Д. Бюджетування у системі фінансового планування підприємства / Д.Коркуна // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – Вип. 19. – С. 330–334.
4. Куцик В.І. Процес бюджетування як елемент фінансового планування на підприємстві / В.І. Куцик, Г.П. Пилипчик // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – 2009. – Вип. 19.13.

Maksymenko D.V.

Ph.D., Associate Professor,

Mukachevo State University, Mukachevo, Ukraine

FORMATION OF AGRICULTURAL ENTERPRISE INFORMATION SYSTEM

Максименко Д.В.

кандидат економічних наук, доцент

Мукачівський державний університет

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА